

2005 SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDA KAZANDIRILMASI HEDEFLenen ALAN BECERİLERİNE KİTAPLARDA YER VERİLME DURUMU¹

Tekin ÇELİKKAYA

Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kırşehir, tcelikkaya@gmail.com

Mutlu KÜRÜMLÜOĞLU

Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir, dnmnutlu@gmail.com

Makale Geliş Tarihi:08.05.2017 Makale Kabul Tarihi:27.10.2017

Özet

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi türlerinden tümevarımcı analiz kullanılmıştır. Kitaplardan toplanan veriler 7 tema ve 21 alt tema altında incelenmiş olup bu temalara ait bulgular tablolarda gösterilmiş ve bu temalara ait alt temalar da tabloların altında açıklama olarak verilmiştir.

Beceri ve beceri eğitimine ilişkin bilgi aktarımına öğretmen kılavuz kitaplarında 4. sınıfta yer verilmemişken 5. 6. ve 7. sınıflarda ise becerinin tanımı ile doğrudan kazandırılacak olan becerilerin isimlerine yer verilmiş olup bu becerilerin neleri kapsadığı ve nasıl öğretilmesi gerektiğine ilişkin bir bilgiye yer verilmemiştir

Mekânı algılama becerisi programda 4.sınıfta mekânı algılama ile tablo, diyagram ve grafik okuma, 6. Sınıfta harita ve atlas kullanımı ve 7. Sınıfta ise grafik hazırlama becerisi olarak alan becerileri içinde en fazla yer verilen beceridir. Bu beceriye sadece 5.sınıfta yer verilmemiştir. Sosyal katılım becerisine programda 5. ve 6. sınıfta yer verilmiştir. Programda gözlem becerisine 5. sınıfta, değişim ve sürekliliği algılama, zaman ve kronolojiyi algılama ile empati becerilerine ise sadece 7.sınıfta bir kez yer verilmiştir. Sonuç olarak ortaokul sosyal bilgiler dersine ait alan becerilerinden mekânı algılama, gözlem, tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme becerileri iyi şekilde aktarılmışken, tablo, diyagram ve grafik okuma, sosyal katılım ve grafik hazırlama becerilerinin ise yeterli düzeyde aktarılmadığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: 2005 Sosyal Bilgiler Programı, Gözlem, Mekânı Algılama, Zaman ve Kronolojiyi Algılama, Değişim ve Sürekliliği Algılama, Sosyal Katılım, Empati

STATUS OF USE IN BOOKS FIELD SKILLS OF THE GAINED TARGETED IN THE 2005 SOCIAL STUDIES CURRICULUM

Abstract

This research was conducted through qualitative research methods using a document. In the analysis of the data obtained from the research was used inductive analysis from the types of content analysis. The data collected from the books were examined under 7 themes and 21 sub-themes. The findings of this theme are shown on the tables. The sub-themes belonging to this theme are also given as explanations under the tables.

The transfer of knowledge on skills and skills training was not included in the 4th grade in the teacher's books. The description of the skill and the names of the skills that will

¹ 1st Eurasian Conference on Language and Social Sciences (ECLSS 2017)22-24 Mayıs 2017 Side, Kızılot, ANTALYA, TURKEY sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

be earned directly. was included 5.,6. and in the 7th grade, There is no information on what these skills are and how they should be taught.

Location detection skill is the skill with the most mentioned with tables, diagrams and graphs Reading (Location detection) at the 4th grade, use of map and atlas at the 6th grade and preparing graphics (Location detection) at the 7th grade in the curriculum. This skill is not only included in the 5th grade.Social participation skills were included in the 5th and 6th classes in the curriculum.Observation skill at the 5th grade , Change and Continuity perception, Time and Chronology perception and empathy skills were included only once in the 7th grade in the curriculum.As a result, Location detection skill, observation, distinguish historical facts and interpretations skill is well documented. Table, diagram and graph reading, social participation and graphic preparation skills are not sufficiently conveyed.

Key Words: In The 2005 Social Studies Curriculum, Observation, Perception of Place, Perception of Time and Chronology, Perception of Change and Continuity, Social Participation, Empathy

Giriş

Gittikçe karmaşıklaşan günümüz dünyası, siyasi, sosyal, ekonomik, toplumsal, bireysel vb. birçok alanda, birtakım değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Yaşanan bu değişiklikler, birçok farklı alanı değişik boyutlarda etkilerken özellikle eğitim ve eğitimle ilgili konular bu gelişmeler karşısında sürekli değişime uğramaktadır (Topkaya ve Şimşek, 2015:153). Haliyle insanlar gerçekleşen bu değişimlere ya ayak uydurmaya çalışmış ya da bu değişimler bireylere, zorla dayatılmıştır. Farklı düşünme, dikkat çekme, çığır açma gibi sıra dışı durumlar bu sürecin bir ürünü olmuştur. Beceri kavramının eğitim programları açısından çıkış noktası ve önemi işte bu sürece paralel olarak gelişmiştir (Taşkıran, Baş ve Bulut, 2016:2).

Beceri, kavram olarak Türk Dil Kurumu sözlüğünde (TDK:2016), elinden iş gelme durumu, ustalık maharet veya kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği, maharet olarak tanımlanırken, 2005 Sosyal Bilgiler programında (Özensoy ve Aynacı, 2016:14) ise öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetler olarak tanımlanmaktadır. Yaşadığımız dönem boyunca öğretim programı çerçevesinde önemli bir yer tutan becerilerin son yarım asırlık süre içerisinde yaşanan çeşitli sosyo-ekonomik, politik ve teknolojik gelişmeler sonucunda daha fazla önem kazandığı görülmektedir. Becerilerin son dönemlerde eğitim-öğretim faaliyetleri içerisinde bu kadar önem kazanmasının nedeni olarak yaşam şartlarındaki karmaşıklığa bağlı olarak eğitilmiş insan sayısındaki niceliksel artışa paralel olarak beceri alanında kendini ispat etmiş niteliksel açıdan donanımlı bireylere olan ihtiyacın arttırmış olması gösterilebilir. Bununla birlikte iletişim alanında yaşanan gelişmeler ve bilgiye ulaşmada ortaya çıkan kaynak çeşitliliği, bilgi okuryazarlığı gibi bir takım beceri ve niteliklere sahip olmanın gerekliliğini ön plana çıkarmıştır. Tüm bu nedenlerden dolayı önem kazanan beceriler günümüz dünyasının gelişmiş öğretim programları içerisindeki yerini almıştır (Mutluer, 2013:356). Ülkemizde ilköğretim okullarında okutulmakta

olan Sosyal Bilgiler dersinin temel amacı da öğrencilere gerekli olabilecek becerileri kazandırarak, toplumsallaşmalarını sağlamak ve onların iyi birer vatandaş olarak yetiştirmelerine katkı sağlamaktır.

Sosyal Bilgilerin en kapsamlı amacının, “*etkili vatandaş*” yetiştirmek olduğu düşünüldüğünde (Safran, 2014:14), sosyal bilgiler öğretiminde etkili vatandaşlık özelliklerinin kazandırılmasında en uygun yolun, öncelikle sosyal bilimlere ait bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılması olduğu vurgulanmaktadır. Öğrenme-öğretme süreçlerinde, bu bilgi, beceri ve değerlerin kazanılması, öğrencilerin karşılaşacakları sorunlarla başa çıkabilmelerine yardımcı olmaktadır (Öztürk, 2007:25).

2005 Sosyal Bilgiler Programı, ilköğretim 4-7. sınıf düzeyinde diğer derslerle birlikte ilk 9 beceri olan “*Eleştirel Düşünme, Yaratıcı Düşünme, İletişim, Araştırma, Problem Çözme, Karar Verme, Bilgi Teknolojilerini Kullanma, Girişimcilik, Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma*” becerilerini kazandırmanın yanında, kendine özgü 6 alan becerisi olan “*Gözlem, Mekânı Algılama, Zaman ve Kronolojiyi Algılama, Değişim ve Sürekliliği Algılama, Sosyal Katılım, Empati*” becerilerini kazandırmayı da amaçlamaktadır (Özensoy ve Aynacı, 2016:14). Beceriler, 2004-2005 İlköğretim Programında genel beceriler ve alan becerileri olmak üzere iki grupta ele alınmıştır. Genel beceriler, diğer derslerde de kazandırılması hedeflenen beceriler olup alan becerileri ise bir derse özgü o alanla ilgili (Tablo 1) geliştirilecek becerileri kapsamaktadır.

Tablo 1: 2005 Sosyal Bilgiler 4-7. Sınıf Programında Alan Becerilerinin Sınıflara Göre Dağılımı

Ünite No/Adı	Sınıf	Beceri
3. Yaşadığımız Yer		Mekânı algılama
4. Üretimden Tüketime	4	Tablo, diyagram ve grafik okuma (Mekânı Algılama)
3. Bölgemizi Tanıyalım		Gözlem
6. Toplum için Çalışanlar	5	Sosyal katılım
2. Yeryüzünde Yaşam		Harita ve atlas kullanma (Mekânı Algılama)
6. Demokrasinin Serüveni	6	Sosyal katılım
2. Ülkemizde Nüfus		Grafik hazırlama (Mekânı algılama)
3. Türk Tarihine Yolculuk		Tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme (Değişim ve Sürekliliği algılama)
4. Zaman İçinde Bilim	7	Zaman ve kronolojiyi algılama(Zaman ve Kronolojiyi Algılama)
5. Ekonomi ve Sosyal Hayat		Tarihsel empati(Empati Becerisi)

2004-2005 İlköğretim Programının, önceki programlardan ayrılan en önemli özelliklerinden birinin, öğretim sonucunda öğrencilerde geliştirilecek becerilerin neler olduğunun açık bir şekilde tanımlanması ve bunların hangi üniteye nasıl öğretileceğinin belirlenmiş olmasıdır.

Ders kitapları, okuldaki eğitim-öğretim faaliyetlerinin temel materyallerindedir. İlköğretim müfredatı yenilenince, öğrencilere ders kitabı ve kazanımları içeren etkinliklerin bulunduğu çalışma kitabı hazırlanırken, öğretmenler için de ders esnasında kendilerine yardımcı olması amacıyla öğretmen kılavuz kitapları hazırlanmıştır. “Öğretmen Kılavuz Kitabı”, öğretmenlere derste bilgiyi nasıl yapılandıracaklarını ve bu esnada izleyecekleri yolu göstermesinin yanında, öğrencilere derste sahip olmaları gereken kazanımları, beceri ve değerleri de göstermektedir. Ortaokul sosyal bilgiler programında öğretilecek beceriler metinler, bilgiler, resimler, fotoğraflar, atasözleri, özdeyişler, diyalog konuşmaları, karikatürler, şiirler, kahramanlar, hikâyeler, etkinlik çalışmaları ve değerlendirme soruları ile kazandırılmaya çalışılmaktadır (Çelikkaya, Başarmak, Filoğlu ve Şahin, 2013:2).

Günümüzde, eğitim sistemlerinden düşünebilen ve düşüncelerini eyleme dönüştürebilen becerikli bireyler yetiştirilmesi istenmektedir. Bunun gerçekleşebilmesi için de programda belirtilen temel becerilerin yanı sıra derse ait becerilerin kazandırılması da önem kazanmaktadır. Alan yazın incelendiğinde sosyal bilgiler dersindeki beceriler ile ilgili çalışmalardan bazıları becerilerin öğrenciler tarafından kazanılma durumları (Demir,2006) öğretmenler tarafından yapılan etkinlikler ve kullanılma durumu (Çelikkaya,2011; Çelikkaya,2012; Mutluer,2013; Narin ve Aybek,2010; Taşkıran, Baş ve Bulut,2016) programdaki belli becerilerin incelemesi (Baykara,2006; Bulut ve Taşkıran,2014) şeklinde olup bu çalışmaların hiç birinde alan becerilerine kitaplarda ne kadar ve ne şekilde yer verildiğine, ilişkin çalışmalara rastlanmamıştır. Sosyal Bilgiler dersinde, öğretmenlerin ve öğrencilerin birincil kaynak olarak kullandıkları ve takip ettikleri ders kitaplarında bu becerilerin hangilerinin yer aldığı, becerilere nasıl ve ne kadar yer verildiği, hangilerinin daha sık vurgulandığı büyük bir önem taşımaktadır. Bu nedenle, araştırmada 2005 ilköğretim programı 4-7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitaplarında, alan becerilerine yer verilme durumunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. İlköğretim 4.-7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitaplarında doğrudan verilecek alan becerilerine hangi biçimde(görsel, bilgi, etkinlik, haber, söz, değerlendirme gibi) ne kadar sıklıkla yer verilmiştir?
2. İlköğretim 4.-7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitaplarında doğrudan verilecek alan becerilerden en çok ve en az hangi beceriye yer verilmiştir?

Yöntem

İlköğretim 4.-7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitaplarında 6 alan becerisi olan “Gözlem, Mekânı Algılama, Zaman ve Kronolojiyi Algılama, Değişim ve Sürekliliği Algılama, Sosyal Katılım, Empati” becerilerine görsel, bilgi, etkinlik, haber,

söz, değerlendirme gibi temalar çerçevesinde yer verilme durumunu belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirilen bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile gerçekleştirilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2016:189).

Evren ve Örneklem

Doküman incelemesine dayalı araştırmalarda Yıldırım ve Şimşek'e (2016; 197) göre "Tüm doküman verisinin bir bütün olarak analize konu olması mümkün olmayabilir. Bu nedenle çoğu zaman araştırmacılar, eldeki veri setinin içinden bir örneklem oluşturmaya çalışır." Bu çalışmada da amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabilir durum örnekleme yolu kullanılarak 2005 ilköğretim programı 4.-7. sınıf sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitaplarının son baskıları incelenmek üzere ele alınmıştır. Araştırmada;

✓ 4.sınıf Koza yayınevi Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 25.05.2015 tarihli ve 34 sayılı (ekli listenin 76'ncı sırasında) kararı ile,

✓ 5.sınıf Berkay yayınevi Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 25.05.2015 tarihli ve 34 sayılı (ekli listenin 75'inci sırasında) kararı ile,

✓ 6.sınıf Evren yayınevi Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 29.11.2013 tarih ve 175 sayılı kararıyla

✓ 7.sınıf Ekoyay yayınevi Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 16.12.2014 tarih ve 106 sayılı kurul kararı ile

kabul edilen 2005 ilköğretim programı 4.-7. Sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitapları kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Çözülmesi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi türlerinden tümevarımcı analiz kullanılmıştır. Tümevarımcı analiz, kodlama yoluyla verilerin altında yatan kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak amacıyla yapılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016:242). Bu bağlamda inceleme, 2005 İlköğretim programı 4.-7 sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitapları üzerinden yapılmış olup kılavuz kitabın içinde ayrıca hem öğrenci ders kitabı ve hem öğrenci çalışma kitabı da incelenmiştir. Bulgular bu kitabın içinde yer alan verilerden oluşmaktadır. Örneğin; "Gözlem" becerisine ait verilerden biri kılavuz kitabında sayfa 86'de yer alırken, ders kitabında sayfa 56, öğrenci çalışma kitabında ise sayfa 41'da yer almaktadır. Sayfa numaraları her kitapta farklı olduğu için elde edilen verilere ilişkin sunulan örnek alıntılarının sayfa numaraları öğretmen kılavuz kitabında bulunduğu yeri göstermektedir. Kitaplar üzerinde araştırmacılar ayrı ayrı kodlamalar yapmış ve kodlamalar karşılaştırılarak tutarlık oranı hesaplanmıştır. Güvenirlik için her iki araştırmacı tarafından yapılan kodlamalar üzerinde bütün karşılaştırmalarda *görüş birliği* ve *görüş ayrılığı* sayıları tespit edilerek, araştırmacının (iç) güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (1994:64) formülü (yani, Güvenirlik = Görüş Birliği / Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) kullanılarak

hesaplanmıştır. Çalışmada, bu formül kullanılarak kodlamalardaki uyum yüzdesi; 4. sınıf için 0,91; 5. sınıf için 0,87; 6. sınıf için 0,91; 7. sınıf için 0,92 olarak hesaplanmıştır. Miles ve Huberman'a (1994:64) göre, "uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun % 90'a yaklaşması ya da % 90'ı geçmesi durumunda arzu edilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmış olmaktadır."

Kitaplardan toplanan veriler Tablo 2'de gösterildiği gibi 7 tema ve 21 alt tema altında incelenmiş olup temalara ait bulgular tablolarda gösterilmiş olup bu temalara ait alt temalar da tabloların altında açıklama olarak verilmiştir.

Tablo 2: Veri Analizinde kullanılan Tema ve Alt temalar

Temalar	Alt temalar
1.GÖRSEL	Resim , fotoğraf, şema, harita, tablo, grafik
2.BİLGİ	Diyalog, açıklama, kılavuz kitap bilgisi, alıntı, şiir, türkü,
3.OLAY	Örnek olay
4.SÖZ	Atasözü
5.ETKİNLİK	Konuya hazırlık soru, konu içi soru, öğrenci çalışma kitabı soru ve faaliyetleri, Öğretmen kılavuz kitabı soru ve faaliyetleri
6.HABER	Gazete ve internet haberleri
7.DEĞERLENDİRME	Ünite sonu değerlendirme soruları

Bulgular

2005 Sosyal Bilgiler programında doğrudan kazandırılacak olan 6 alan becerisine yer verilme durumu sınıflar bazında ele alınıp belirlenen temalar çerçevesinde tablolaştırılmıştır.

Tablo 3: 2005 Programı Sosyal Bilgiler 4.Sınıfta Doğrudan Kazandırılacak Alan Becerilerine İlişkin Bulgular

Ünite No/Adı	Beceriler	Temalar						Değerlendirme	Toplam
		Görsel	Bilgi	Olay	Söz	Etkinlik	Haber		
3. Yaşadığımız Yer	Mekânı algılama	41	35	1	-	44	4	11	136
4. Üretimden Tüketime	Tablo, diyagram ve grafik okuma (Mekânı Algılama)	8	-	2	-	31	2	-	43

2005 Sosyal Bilgiler programında 4.sınıfta mekânı algılama ve bu becerinin kapsamına giren tablo, diyagram ve grafik okuma alan becerileri doğrudan kazandırılmaya çalışılmaktadır. Tablo 3 incelendiğinde mekânı algılama becerisine **görsel** temada kroki (4), tablo (5), resim(7), harita, grafik, diyagram ve fotoğraflarla (18), ayrıca sembolle(7); **bilgi** temasında açıklama(19) ve diyalog(16), şeklinde

örneğin “Öğle vakti Güneş, gökyüzünde ulaşabileceği en yüksek noktadadır.(s.59)”, “Siz de mahallenizin, oyun parkınızın, odanızın, evinizin, sınıfınızın veya okulun uzun krokisini çizebilirsiniz.(s.65)” şeklinde; **olay** temasında örnek olayla(1); **etkinlik** temasında konuya hazırlık (7), ders içi (15), ayrıca ders kitabı etkinlik faaliyetleri olarak (2), öğrenci çalışma kitabı olarak (15) ve kılavuz kitapla (5), örneğin “Sizce Güneş’in konumundan faydalanarak yön bulma yöntemi her zaman kullanılabilir mi?(s.60)”, “Belirlediğiniz bir yerleşim yerinin üzerinde uçtuğunuzu düşününüz. Hayal gücünüzü kullanarak gördüklerinizi aşağıya yazınız.(s.39)” şeklinde; **haber** temasında internet haberi (4) ile; **değerlendirme** temasında doğru-yanlış(5), boşluk tamamlama(4), çoktan seçmeli(2) şeklindeki sorularla yer verilirken; **söz** temasında ise herhangi bir veriye rastlanmamıştır. Mekânı algılama becerisine ait toplam olarak 136 veriye rastlanmıştır.

Tablo 3 incelendiğinde tablo, diyagram ve grafik okuma becerisine **görsel** temada şema, tablo ve grafiklerle (8); **olay** temasına ders kitabındaki örnek olayla (2); **etkinlik** temasında ders kitabında konuya hazırlık, konu içi soru ve faaliyetlerle (31), örneğin “bu ailenin günlük su tüketimi hakkındaki görüşlerinizi arkadaşlarınız ile paylaşınız.(s.91)”, “Aşağıdaki ihtiyaçları tablonun ilgili bölümüne öncelik sırasına göre sıralayınız.(s.55)” şeklinde; **haber** temasına internet haberi (2) ile yer verilmiş olup **bilgi**, **söz** ve **değerlendirme** temalarında herhangi bir veriye rastlanmamıştır. Tablo, diyagram ve grafik okuma becerisinde toplam olarak 43 verinin olduğu görülmektedir.

Tablo 4: 2005 Programı Sosyal Bilgiler 5.Sınıfta Doğrudan Kazandırılacak Alan Becerilerine İlişkin Bulgular

Ünite No/Adı	Beceriler	Temalar							
		Görsel	Bilgi	Olay	Söz	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam
3. Bölgemizi Tanıyalım	Gözlem	66	116	-	3	99	2	21	307
6. Toplum için Çalışanlar	Sosyal Katılım	23	58	-	-	54	12	35	182

2005 Sosyal Bilgiler programında, 5.sınıfta gözlem ve sosyal katılım becerileri doğrudan kazandırılmaya çalışılmaktadır. Tablo 4 incelendiğinde gözlem becerisine **görsel** temada resim(6), harita(4), tablo(3) ve fotoğraflarla (53); **bilgi** temasında ders kitabında açıklama(60), diyalog(4), şiir(1), türkü(1), öğretmen kılavuz kitabındaki açıklamalarla(50), örneğin “Geçit, dağlık ve engebeli arazilerde ulaşım elverişli bölümdür.(s.56)”, “İstanbul’un coğrafi özelliklerinin sanayi, turizm ve ticaretin gelişmesinde önemli bir etken olduğunu vurgulayınız.(s.90); **etkinlik** temasında ders kitabında konuya hazırlık, konu içi soru ve faaliyetlerle (29), öğrenci çalışma kitabında soru ve faaliyetleri(19), öğretmen kılavuz kitabındaki soru ve etkinliklerle (51); örneğin “yaşadığınız bölgede nüfusun yoğun olduğu yerler

nerelerdir?(s.60)”, “su kaynakları bakımından elverişli koşullara sahip olan yerlerde insanların neden yoğun olarak yaşadığını sorunuz.(s.90)” şeklinde; **haber** temasına internet ve gazete haberi (2) ile; **söz** temasında atasözleriyle(3); örneğin “yüksek yere yatma yel alır; alçak yere yatma, sel alır.(s.68)”; **değerlendirme** temasında ders çalışma kitabında(1), ders kitabında çoktan seçmeli(4), boşluk doldurma(5), açık uçlu(6) ve doğru-yanlış(5) soru tipleriyle; örneğin “Başka bir iklimde yaşasaydınız hayatınızda neler değiştirdi?(s.75)” şeklinde yer verilmiş olup, **olay** temasında herhangi bir veriye rastlanmamıştır. Gözlem becerisine ait kitapta toplam 307 veriye rastlanmıştır.

Tablo 4 incelendiğinde sosyal katılım becerisine **görsel** temada fotoğraflarla (23); **bilgi** temasında ders kitabında açıklama(41), diyalog(9), öğretmen kılavuz kitabında açıklamalarla (8), örneğin “Polis teşkilatı, kent merkezlerinde; jandarma ise kırsal bölgelerde toplumun güvenliğini sağlar.(s.120)”, “Barınma ihtiyacının karşılanmasında TOKİ’ nin yaptığı binaların önemini belirtiniz.(s.148)” şeklinde; **etkinlik** temasında ders kitabında konuya hazırlık, konu içi soru ve faaliyetlerle (20), öğrenci ders çalışma kitabı soru ve faaliyetleri(8), öğretmen kılavuz kitabındaki soru ve etkinliklerle(26); örneğin “Toplumun eğitim ve sağlık ihtiyaçlarını hangi kurumlar karşılıyor?(s.118)”, “Toplumun ihtiyaçları kurumlar tarafından karşılanırken sivil toplum kuruluşlarına neden gerek duyulmuş olabileceğini öğrencilere sorunuz(s.154)” şeklinde; **haber** temasına internet haberi (12) ile; **değerlendirme** temasında ders çalışma kitabında doğru yanlış(9), açık uçlu(2), ders kitabında çoktan seçmeli(4), boşluk doldurma(5), açık uçlu(5) ve doğru-yanlış(10) sorularıyla; örneğin, “Sivil toplum kuruluşlarının toplum hayatımıza ne gibi katkıları olmaktadır?(s.94)”, “Kurumların insan yaşamındaki yeri ile ilgili hangisi söylenemez?(s.132)” yer verilmiş olup **olay** ve **söz** temasında herhangi bir veriye rastlanmamıştır. Sosyal katılım becerisine ait kitapta toplam 182 verinin olduğu görülmektedir.

Tablo 5: 2005 Programı Sosyal Bilgiler 6.Sınıfta Doğrudan Kazandırılacak Alan Becerilerine İlişkin Bulgular

Ünite No/Adı	Temalar	Beceriler							Değerlendirme	Toplam
		Görsel	Bilgi	Olay	Söz	Etkinlik	Haber			
2. Yeryüzünde Yaşam	Mekânı Algılama	37	63	-	-	43	3	14	160	
6. Demokrasinin Serüveni	Sosyal Katılım	6	32	-	-	22	1	2	63	

2005 Sosyal Bilgiler programında 6.sınıfta mekânı algılama ve sosyal katılım becerileri doğrudan kazandırılmaya çalışılmaktadır. Tablo 5 incelendiğinde mekânı algılama becerisine **görsel** temada harita(18) fotoğraf(17), resim(1) ve grafiklerle(1); **bilgi** temasında açıklama(53) ve diyalogla(10); örneğin “çizgi ölçek, harita üzerindeki uzunluğun gerçekte ne kadar bir uzunluğa karşılık geldiğini gösterir.(s.32)” şeklinde;

etkinlik temasında ders kitabında konuya hazırlık, konu içi soru ve faaliyetlerle (31), öğrenci ders çalışma soru ve etkinlikleriyle(8), ders kılavuz kitabıyla(4), örneğin “haritalar arasında gördüğünüz benzerlik ve farklılıkları yazınız.(s.26)” ,“Siz Tayland’da yaşasaydınız muson yağmurlarından olumsuz etkilenmemek için neler yapardınız?(s.62)” şeklinde; **haber** temasına internet haberi(3) ile; **değerlendirme** temasında çoktan seçmeli(5), eşleştirme(1), boşluk doldurma(4), doğru yanlış(3), açık uçlu (1) soru tipleriyle, örneğin “yukarıda paralel ve meridyenleri belirtilen boyalı alanlardan hangisinin yüz ölçümü daha fazladır?(s.50)” yer verilmiş olup **olay** ve **söz** temalarında herhangi bir veriye rastlanmamıştır. Mekânı algılama becerisi ile ilgili toplamda 160 veriye rastlanmıştır.

Tablo 5 incelendiğinde sosyal katılım becerisine **görsel** temada fotoğraf ve resimlerle (6); **bilgi** temasında açıklamayla (32), örneğin “bu temel hak ve özgürlükler; anayasalar, sözleşmeler ve çeşitli bildirgelerle yasal güvence altına alınmıştır.(s.142)” şeklinde; **etkinlik** temasında konuya hazırlık, konu içi soru ve faaliyetlerle(15), ders çalışma kitabı(4), öğretmen kılavuz kitabı soru ve faaliyetleri(3), örneğin “yandaki ifadeleri günlük hayatınızda ne kadar kullanıyorsunuz?(s.142)”, “Öğrencilerinize duygu ve düşüncelerinden dolayı çevrelerinde zor durumda kalan olup olmadığını sorunuz.(s.168)” şeklinde; **haber** temasına internet haberi (1); **değerlendirme** temasında 2 tane çoktan seçmeli sorular ile yer verilmiş olup **olay** ve **söz** temalarında herhangi bir veriye rastlanmamıştır. Sosyal katılım becerisinde toplam olarak 63 verinin olduğu gözükmektedir.

Tablo 6: 2005 Sosyal Bilgiler 7.Sınıfta Doğrudan Kazandırılacak Alan Becerilerine İlişkin Bulgular

Ünite No/Adı	Temalar	Beceriler	Beceriler							Toplam
			Görsel	Bilgi	Olay	Söz	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	
2. Ülkemizde Nüfus		Grafik Hazırlama	17	17	-	-	12	2	1	49
3. Türk Tarihine Yolculuk		Tarihsel Olguları ve Yorumları Ayırt Etme	107	287	-	-	81	6	20	501
4. Zaman İçinde Bilim		Zaman ve Kronolojiyi Algılama	55	70	-	-	18	2	11	156
5. Ekonomi ve Sosyal Hayat		Tarihsel Empati	34	96	-	-	25	-	8	163

2005 Sosyal Bilgiler programında 7.sınıfta mekanı algılama becerisinin kapsamına giren grafik hazırlama; değişim ve sürekliliği algılama becerisinin kapsamına giren tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme; zaman ve kronolojiyi algılama ile empati becerisi kapsamında tarihsel empati becerileri doğrudan kazandırılmaya çalışılmaktadır. Tablo 6 incelendiğinde grafik hazırlama becerisine **görsel** temada tablo(5), fotoğraf(1) ve grafiklerle (11); **bilgi** temasında açıklama(17), örneğin “*pasta grafiklerde cinsiyete göre okuryazarlık oranları verilmiştir.(s.38)*”, “*pasta grafiğine göre, ülkemizdeki çalışan nüfusun yaklaşık yarısı hizmet sektöründe çalışırken tarım sektöründe çalışanlar üçüncü sırayı almıştır.(s.41)*” şeklinde; **etkinlik** temasında ders kitabında konuya hazırlık, konu içi soru ve faaliyetlerle (7), öğrenci ders çalışma soru ve etkinlikleriyle (5), örneğin “*yukarıdaki nüfus grafiğine göre 1935-1945 yıllarındaki artış ile 2000-2010 yılları arasındaki artış hızı arasında belirgin bir fark vardır. Neden?(s.37)*” şeklinde; **haber** temasına internet haberi (2) ile; **değerlendirme** temasına çoktan seçmeli(1) soru ile yer verilmiş olup **olay** ve **söz** temalarında herhangi bir veriye rastlanmamıştır. Grafik hazırlama becerisi ile ilgili olarak toplam 49 veriye rastlanmıştır.

Tablo 6 incelendiğinde tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme becerisine **görsel** temada harita(9), fotoğraf(42) ve resimlerle(56); **bilgi** temasında alıntılarla(42), ve açıklamalarla(245), örneğin, “*Yıldırım Beyazıt Niğbolu Savaşı’nda Haçlı ordusunu mağlup etti. Bu zaferle Bulgar Krallığı Osmanlı toprakları içine alındı.(s.63)*”, “*18. Yüzyılın başlarında kaybettiği yerleri geri almaya çalışan Osmanlı Devleti Avusturya karşısında başarılı olamayarak Pasarofça Antlaşmasını imzaladı.(s.82)*”; **etkinlik** temasında ders kitabında konuya hazırlık, konu içi soru ve faaliyetlerle (46), öğrenci ders çalışma kitabında soru ve etkinlikleriyle(23), öğretmen kılavuz kitabında soru ve etkinlikleriyle (12) örneğin “*aşağıdaki dilsiz harita üzerinde Anadolu’da kurulan ilk Türk Beyliklerinin adlarını hâkim oldukları yerlere yazınız.(s.32)*”, “*Asya ve Avrupa’daki siyasi gelişmeler Osmanlı Devleti’ni nasıl etkilemiştir? Tartışınız.(s.64)*” şeklinde; **haber** temasına internet haberi (6) ile; **değerlendirme** temasında çoktan seçmeli(4), doğru-yanlış tipinde(7), eşleştirme(5), ve açık uçlu sorularla(4) yer verilmiş olup **olay** ve **söz** temalarında herhangi bir veriye rastlanmamıştır. Tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme becerisinde toplam olarak 501 veriye rastlanmıştır.

Tablo 6 incelendiğinde zaman ve kronolojiyi algılama becerisine **görsel** temada fotoğraf (22) ve resimlerle (33); **bilgi** temasında alıntılar(6) ve açıklamalarla (64), örneğin, “*Mısır’da M.Ö. 3000’li yıllarda sembollerin belirli sözcükleri ve sesleri simgelediği hiyeroglif yazısı kullanılmaya başlandı.(s.100)*”, “*Orta Çağ’ın Avrupa için bilimsel ve kültürel alanda karanlık, İslam dünyası içinse aydınlık bir çağ olduğunu vurgulayınız (s.137)*” şeklinde; **etkinlik** temasında ders kitabında konuya hazırlık, konu içi soru ve faaliyetlerle (9), öğrenci ders çalışma soru ve etkinlikleriyle(5), öğretmen kılavuz kitabında (4) örneğin “*Kadeş Anlaşması’nın önemi hangi özelliğinden kaynaklanmaktadır?(s.101)*”, “*Kağıt ve mürekkep gibi buluşların yazının gelişimini nasıl etkilediğini sorunuz (s.130)*” şeklinde; **haber** temasına internet

haberi ile(2) örneğin “*Da Vinci, Sultan’a sunuşunda söyle diyor:(s.108)*” şeklinde; **değerlendirme** temasında çoktan seçmeli(4), doğru-yanlış tipinde (6) ve açık uçlu sorularla(1), örneğin; “*Saat ve takvimin bulunması insanların yaşamlarını nasıl etkilemiştir?(s.113)*”; yer verilmiş olup **söz** ve **olay** temalarında herhangi bir veriye rastlanmamıştır. Zaman ve kronolojiyi algılama becerisine ait toplam 156 verinin olduğu görülmektedir.

Tablo 6 incelendiğinde tarihsel empati becerisine **görsel** temada fotoğraf(14), harita(4) ve resimlerle(16); **bilgi** temasında açıklama(80), alıntılarla(15), şiirle(1), örneğin “*Sanayi inkılabı öncesi yaşam düzeyi her yerde düşüktü.(s.156)*”, “*Vakıflar geçmişte olduğu gibi günümüzde de yardımlaşma ve dayanışma faaliyetini yürütmeye devam etmekte olan ve insanın ihtiyaç duyacağı alanda faaliyet göstermektedir.(s.131)*” şeklinde; **etkinlik** temasında ders kitabında konuya hazırlık, konu içi soru ve faaliyetlerle (15), öğrenci ders çalışma kitabında soru ve etkinliklerle (7), öğretmen kılavuz kitabında ise sorularla(3) örneğin “*Valide Sultan’ın yerinde siz olsaydınız hangi alanlarda insanlara hizmet verecek vakıflar kurardınız?(s.129)*” şeklinde; **değerlendirme** temasında çoktan seçmeli(4), doğru-yanlış (2) ve açık uçlu sorularla(2), örneğin; “*Günümüzde üretim genellikle fabrikalarda yapılmaktadır. Neden?(s.141)*” şeklinde yer verilmiş olup **söz**, **olay** ve **haber** temalarında herhangi bir veriye rastlanmamıştır. Tarihsel empati becerisine ait toplamda 163 veriye rastlanmıştır.

Tartışma ve Sonuç

Beceri ve beceri eğitimine ilişkin bilgi aktarımına öğretmen kılavuz kitaplarında 4. sınıfta yer verilmemişken 5. 6. ve 7.sınıflarda ise becerinin tanımı ile doğrudan kazandırılacak olan becerilerin isimlerine yer verilmiş olup bu becerilerin neleri kapsadığı ve nasıl öğretilmesi gerektiğine ilişkin bir bilgiye yer verilmemiştir (Evirgen,2016:11; Karabıyık,2016:13; Özensoy ve Aynacı,2016:14; Şahin,Bayram ve Midilli,2016).

Mekâni algılama becerisi programda (Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB], 2005), bir cismin uzayda ya da bir şeklin kâğıt üzerindeki biçimini, zihninde canlandırma, bir şekli üç boyutlu görebilme, bir alanı, krokiyi, sokağı veya binayı zihninde canlandırabilme; harita, plan, kroki, grafik, diyagram çizme ve yorumlama; küre kullanma olarak tanımlanmıştır. Mekâni algılama becerisi 4. sınıfta mekâni algılama ile tablo, diyagram ve grafik okuma, 6. sınıfta harita ve atlas kullanımı ve 7. sınıfta ise grafik hazırlama becerisi olarak alan becerileri içinde en fazla yer verilen beceridir. Bu beceriye sadece 5. sınıfta yer verilmemiştir. Sosyal katılım becerisine programda 5. ve 6. sınıfta yer verilmiştir. Programda gözlem becerisi 5. sınıfta, değişim ve sürekliliği algılama, zaman ve kronolojiyi algılama ve empati becerileri sadece 7.sınıfta bir kez yer verilmiştir.

Mekâni algılama becerisi, programda en çok yer verilen beceri olmasına rağmen programda **en çok** temaya değişim ve sürekliliği algılama becerisinde(501) yer verilmiştir. Programda **en az** temaya zaman ve kronolojiyi algılama becerisi (156) ile yer verilmiştir. Mekâni algılama becerisine en çok 6.sınıfta(160), bilgi

teması (63) ile yer verilmişken en az 4. sınıfta (43) tablo, diyagram ve grafik okuma hazırlama becerisi olarak yer verilmiştir. Bu beceriye hiçbir sınıf düzeyinde söz temasında yer verilmemiş olup en çok etkinlik temasında (130) yer verilmiştir.

4. sınıfta mekânı algılama becerisi genel olarak bütün temalarda verilirken, tablo, diyagram ve grafik okuma becerisine bütün temalarda tam olarak yer verildiği söylenemez. Mekânı algılama becerisi öğrencilere tam olarak aktararak ardından değerlendirme sorularıyla da ölçülmüştür. Özellikle harita, fotoğraf, grafik ve tablolarla iyi bir şekilde aktarılmış, becerinin alt temasındaki krokiyi doğrudan aktarması beceriyi öğrenmeleri açısından önemlidir. Fakat tablo, diyagram ve grafik okuma becerisi eksik bir şekilde aktarılmış, ünite sonunda değerlendirme sorularında yer verilmemiştir. 6. sınıfta mekânı algılama becerisi iki tema hariç diğer temalarda aktarıldığı gözükürken, sosyal katılımın genel olarak temalarda verilir, ancak yeterli düzeyde aktarılmadığı görülmektedir. Mekânı algılama becerisinde resim, harita ve fotoğrafla görselleştirme yapılmış, bilgi temasındaki diyalog ve açıklamalarla becerinin aktarımı zenginleştirilmiştir. Ardından soru ve etkinliklerin verilip beceriyi değerlendirme çalışmalarının yapılması aktarım açısından olumlu olduğu görülmüştür. 7. sınıf grafik hazırlama becerisinin iki tema hariç diğer temalarda aktarıldığı gözükmektedir. Ancak bu konunun yeterince öğrenilip değerlendirilmesi için değerlendirme temasında yalnızca bir soru verilmesi becerinin aktarılması açısından olumsuz olmuştur.

Sosyal katılım becerisi programda (TTKB, 2005), bireyler, gruplar ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için bireyler, gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki ilişkiyi tanıma; yakın çevresini ve toplumu etkileyen konularda ihtiyaçların karşılanması için fikir üretme, bu fikri çevresindekilere iletme, görüşme, tartışma, planlama, uzlaşma ve eylemde bulunma; lider ya da izleyen olarak gruba, kuruma, sosyal örgütlere ve topluma hizmet etme olarak tanımlanmıştır. Sosyal katılım becerisine en çok 5.sınıfta(182) bilgi teması (58) ile yer verilmişken en az 6.sınıfta(63) sosyal katılım becerisi olarak yer verilmiştir. Her iki sınıf düzeyinde en fazla verilen bilgi teması(90) iken ardından etkinlik temasında(76) olarak verilmiştir.

5. sınıfta sosyal katılım becerisi yalnızca iki temada verilmeyip diğer temalarda özellikle görsel ve bilgi temasındaki veriler ile bu becerinin aktarımı zenginleştirilmiştir. Beceriye yönelik değerlendirici soruların olması bu becerinin öğrenilip değerlendirme yapılması açısından ön plana çıkarmaktadır

6.sınıfta sosyal katılım becerisinin genel olarak temalarda az şekilde verilmesi bu becerinin yeterince aktarılmamasına neden olacaktır. Özellikle üç temada az sayıda aktarım yapılması, diğer temalarında yeterli düzeyde aktarılmamasına neden oluşturabilmektedir. Bütün temalarda az verilmesine karşılık değerlendirme sorularının az miktarda olması sosyal katılım becerisinin aktarılması yönünden olumsuz bir durum oluşturmaktadır.

Zaman ve kronolojiyi algılama becerisi programda (TTKB, 2005), takvim bilgisi edinme, zamanları ayırt etme (geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman), zaman ifadelerini doğru kullanma, kronolojik sıralama yapma, zaman şeridindeki veriyi

yorumlama ,zaman şeridi oluşturma şeklinde tanımlanmıştır. Zaman ve kronolojiyi algılama becerisine tüm sınıflar düzeyine bakıldığında yalnızca 7. sınıfta(156) verildiği görülmektedir. Beceri en fazla bilgi temasında(70) verilmiş olup, devamında ise görsel tema(55) ile verilmiştir.

7.sınıfta zaman ve kronolojiyi algılama becerisinin genel olarak bütün temalarda aktarıldığı görülmektedir. Tabloya bakıldığında becerinin görsel temada fotoğraflarla ve resimlerle zenginleştirilmesi ve buna bağlı olarak açıklamalar yapıp zamanla ilgili kavramların verilmesi becerinin aktarılması açısından olumludur. Becerinin iki tema hariç diğer temalardan verilip değerlendirme sorularıyla ölçülmesi becerinin öğrenilmesi açısından olumlu olduğunu göstermektedir.

Değişim ve sürekliliği algılama becerisi programda (TTKB, 2005), benzerlik ve farklılıkları bulma, zamanla oluşan süreklilik ve değişimi algılama, tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme, geçmişteki problemleri ve nedenlerini tanıma, tarihsel bir problemin çözümüne alternatif çözümler bulma şeklinde tanımlanmıştır. Değişim ve sürekliliği algılama becerisine bakıldığında 7. sınıfta olduğu görülmüştür. Beceride toplam tema (501) iken, en çok bilgi temasında(287) ardından ise görsel temayla(107) verilmiş olduğu görülmektedir.

7. sınıfta tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme becerisinin iki tema hariç bütün temalarda iyi aktarıldığını gözükmektedir. Özellikle bilgi temasındaki açıklamalarla İstanbul'un Fethi'nin tarihi, bunların görsel temadaki fotoğraf ve resimlerle zenginleştirilmesi becerinin aktarılması açısından olumludur. Beceriye ait alıntılarının yapılması, etkinliklerde sorularla pekiştirilmesi ve değerlendirme sorularıyla becerinin ölçülmesi becerinin aktarılması açısından olumlu bir durumdur.

Empati becerisi programda daha çok tarihsel empati olarak ele alınmış olup bu da (TTKB, 2005), dönemin şartlarına uygun olarak geçmişteki insanların düşünce, amaç ve duygularını anlama şeklinde tanımlanmıştır. Empati becerisine 7. sınıfta verildiği görülmektedir. Becerideki toplam tema (163) iken en çok bilgi temasında(96) veriye rastlanmıştır.

Tarihsel empati becerisinin üç tema hariç diğer temalarda yer aldığı görülmektedir. Özellikle bilgi temasındaki açıklamaların yeterli düzeyde olması buna yönelik resimlerle ve alıntılarla becerinin daha iyi aktarılması sağlamıştır. Beceriye yönelik soruların sorulup, değerlendirme sorularının verilmesi becerinin daha iyi öğretilmesi açısından önemli olduğunu göstermektedir

Gözlem becerisi programda (TTKB, 2005), çevresindeki olay ve olguları algılama, doğru ve tarafsız tanımlama, onlara dikkat ederek neden ve sonuçlarını açıklama, nedenlerini sorgulayıp sonuçlarını tahmin edebilme, olay ve olgular arasında ilişkiler kurabilme, benzer ya da farklı yönlerini ortaya koyma, benzer olaylarla ilişkilendirme ve böyle bir olayla karşılaştığında ne yapması gerektiğine dair davranış geliştirme şeklinde tanımlanmıştır. Gözlem becerisine bakıldığında yalnızca 5. sınıfta verildiği görülmektedir. Becerideki toplam tema (307) iken en

fazla bilgi temasında(116) iken bir temada ise hiçbir şekilde aktarılmadığı görülmektedir.

5. sınıf özel yayınevi kitabında gözlem becerisinin hemen hemen bütün temalarda aktarıldığı, aynı şekilde sosyal katılım becerisinin de büyük bir çoğunlukla temalarda aktarıldığı görülmektedir. Gözlem becerisinin resim ve fotoğraflarla zenginleştirilmiş olması, açıklamaların çok iyi olup çevresindeki nesnelere tanımlaması ve bunu etkinliklerle pekiştirip değerlendirme sorularıyla da ölçmesi bu becerinin aktarılması için önemlidir.

Sonuç olarak sosyal bilgiler dersine ait alan becerilerinden mekân algılama, gözlem ve tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme becerileri iyi şekilde aktarılırken, tablo, diyagram ve grafik okuma, sosyal katılım ve grafik hazırlama becerilerinin ise yeterli düzeyde aktarılmadığı görülmektedir.

Öneriler

✓ Bir ülkenin geleceği olan genç nesillerin birtakım becerilere sahip olması önemlidir. Sosyal Bilgiler programında sadece bu becerilerin ismini yazmak yeterli değildir. Bu sebeple programda yer verilen bu becerilerin yeniden gözden geçirilerek eksik ve yetersiz olarak aktarılan becerilere daha fazla yer verilebilir.

✓ Doğrudan kazandırılması hedeflenen becerilerle ilgili etkinlik türleri çeşitlendirilebilir.

✓ Eksik ve yetersiz olarak belirlenen becerilerle ilgili neler yapılabileceğine ilişkin olarak eylem araştırmaları yapılabilir.

Kaynakça

Baykara, N. (2006). *Sosyal Bilgiler Dersinin Düşünme Becerileri Açısından Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.

Bulut, B. ve Taşkıran, C. (2014). 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programındaki Kazanımların Zihinsel Beceriler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2),1-13.

Çelikkaya, T.(2011). Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Becerilerin Kazandırılma Düzeyleri: Öğretmen Görüşleri, *Kastamonu Eğitim Dergisi*,19(3),969-990

Çelikkaya, T. (2012). Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerilerini Geliştirmek için Öğretmenlerin Yaptıkları Etkinlikler, *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science*, 5(5), 57-74.

Çelikkaya, T., Başarmak, U., Filoğlu, S. ve Şahin, B. (2013). Reflection Levels of Values to be Gained Explicitly in Secondary Schools on Textbooks. *The Online Journal of New Horizons in Education*, 3(2), 8-20.

Demir, M. K. (2006). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*,26(3),155-169.

Evirgen, Ö. F. (2016). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara: Ekoyay.

Karabıyık, E. Ü. (2016). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara: Evren.

Mutluer, C. (2013). Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Beceriler Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmen Görüşleri (İzmir Menemen Örneği), *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(7), 355-362.

Narin, A. ve Aybek, A. (2010). İlköğretim İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eleştirel Düşünme Becerilerinin İncelenmesi, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 336-350.

Özensoy, A.U. ve Aynacı, C. (2016) *İlköğretim Sosyal Bilgiler 5 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara: Berkay.

Öztürk, C. (2007). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış., (Ed: C. Öztürk). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi- Yapılandırmacı Bir Yaklaşım.* (s.21-50) Ankara: Pegem Akademi.

Safran, M. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış., (Ed: B. Tay ve A. Öcal). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi.* (s.1-18.) Ankara: Pegem Akademi.

Şahin, S. C., Bayram, Ö. ve Midilli, A. (2016). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara: Koza.

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB] (2005). *Sosyal Bilgiler Dersi 6. Ve 7. Sınıflar Öğretim Programı Kılavuzu*. 3.Sosyal Bil. -Vizyonu -Yapısı -Beceri -Kavram -Değer -Öğr A.doc, <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx>.

Taşkıran, C., Baş, K. ve Bulut, B.(2016), Sosyal Bilgiler Dersinin Kendine Özgü Becerileri Kazandırılma Düzeyleri, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 1-19.

Topkaya, Y. ve Şimşek, U. (2015). Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Üzerinde Eğitici Çizgi Romanların Etkisi, *Bilgisayar ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 152-167.

Türk Dil Kurumu [TDK] (2016) http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.584d48187f4305.86780306 (Erişim Tarihi:10.12.2016).

Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2016) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

EXTENDED ABSTRACT

It is seen that the skills' that we have an important place in the curriculum throughout our time gain more importance as a result of various socio-economic, political and technological developments in the last half century. It can be demonstrated in parallel with the quantitative increase in the number of trained

people depending on the complexity of living conditions, has increased the need for qualitatively well-equipped individuals who have proven themselves in the field of skills as the reason why the skills have gained so much importance in recent educational activities. In addition, developments in the field of communication and diversity of resources in reaching information brought to the fore the necessity of having a number of skills and qualifications such as information literacy it emphasizes the necessity of possessing a number of skills and qualities such as resource diversity, information literacy, etc., which arise in the field of communication and knowledge development.

Skills that gaining importance because of all these reasons have taken place in the advanced teaching programs of today's world(Mutluer, 2013: 356). The main objective of the social studies course that is being taught in primary schools in our country is to provide the necessary skills to the students, to ensure their socialization and to contribute to their good citizenship.

The Social Studies curriculum is aimed gaining 6 field skills "Observation, Perception of Place, Perception of Time and Chronology, Perception of Change and Continuity, Social Participation, Empathy" Besides giving them the skills of the first 9 skills "Critical Thinking, Creative Thinking, Communication, Research, Problem Solving, Decision Making, Using Information Technology, Entrepreneurship," (Özensoy ve Aynacı,2016:14). Skills were handled in two groups as general skills and special skills in the 2004-2005 Primary Education Program. General skills are targeted skills in other courses, while specialized skills include skills that will be developed in a specific field (Table 1).

Table 1: *Special Skills' Distribution to Classes in 4-7th grade Social Studies Curriculum*

Unit Number / Name	Class	Skill
3. The place we live	4	Location detection
4. Production to Consumption		Tables, diagrams and graphs Reading (Location detection)
3. Getting to Know Our Region	5	Observation
6. Employees for the community		Social participation
2. Life on Earth	6	Using map (Location detection)
6. Adventure of Democracy		Social participation
2. Population in our country	7	Preparing graphics (Location detection)
3. Journey to Turkish History		Historical facts and interpretations Distinguishing (Change and Continuity detection)
4. Science in Time		Time and chronology detection

5. Economy and Social Life Historical empathy (Empathy Skill)

Nowadays, it is demanded to educate individuals who can think about education systems. It is also important to acquire the skills of the course as well as the basic skills indicated in the program for this to happen. In social studies matter to which of these skills are involved, How and how much skill is given, which are emphasized more often in the textbooks that teachers and students use and follow as the primary source. In this research, it is aimed to determine the place of giving the special skills in Primary education 4-7. th Social Studies teacher guidebooks. For this purpose, the following questions have been sought

1. How often have you been given special skills (visual, information, activity, news, word, evaluation, etc.) in Primary education 4-7. th grade Social Studies teacher guidebooks ?

2. What are the most, and at least the specific skills involved in Primary education 4-7. th grade Social Studies teacher guidebooks ?

The transfer of knowledge on skills and skills training was not included in the 4th grade in the teacher's books. The description of the skill and the names of the skills that will be earned directly. was included 5.6. and in the 7th grade, There is no information on what these skills are and how they should be taught. (Evirgen,2016:11;Karabıyık,2016:13;Özensoy ve Aynacı,2016:14;Şahin,Bayram ve Midilli,2016)

This research was conducted through qualitative research methods using a document. In the analysis of the data obtained from the research was used inductive analysis from the types of content analysis. The data collected from the books were examined under 7 themes and 21 sub-themes as shown in Table 1. The findings of this theme are shown on the tables. The sub-themes belonging to this theme are also given as explanations under the tables.

Table 2: Theme and sub-themes used in the analysis of the data

Theme	Sub-themes
1.VISUAL	Picture, photo, chart, map, table, graphic
2.INFORMATION	Dialogue, explanation, guide book information, quote, poem, folk songs,
3.EVENT	Case study
4.STATEMENT	Proverb
5.ACTIVITY	Subject preparation questions, in-class questions, student workbook questions and activities, teacher guide book questions and activities
6.NEWS	Newspaper and internet news
7.EVALUATION	Unit end evaluation questions

Location detection skill is the skill with the most mentioned with tables, diagrams and graphs Reading (Location detection) at the 4th grade, use of map and

Tekin ÇELİKKAYA, Mutlu KÜRÜMLÜOĞLU

atlas at the 6th grade and preparing graphics (Location detection) at the 7th grade in the curriculum. This skill is not only included in the 5th grade.

Social participation skills were included in the 5th and 6th grade in the curriculum.

Observation skill at the 5th grade , Change and Continuity perception, Time and Chronology perception and empathy skills were included only once in the 7th grade in the curriculum.

As a result, Location detection skill, observation, distinguish historical facts and interpretations skill is well documented. Table, diagram and graph reading, social participation and graphic preparation skills are not sufficiently conveyed.